

Velferdsteknologi – til glede (eller besvær)?

**Innledning
eHelseUKA 2015**

**Universitetet i Agder
Campus Grimstad**

3 juni 2015

**Professor Morten Øgård
Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag
Universitetet i Agder/UC- Berkeley**

Innledning

- Takker for anledningen til å delta på denne konferansen, og ikke minst få lov til å reflektere rundt **eHelse** problematikken ut fra et statsvitenskapelig perspektiv
- Jeg var selv så heldig og var med å skrive en bok knyttet til e-demokrati og e-forvaltning tilbake i 2008 (Mot den virtuelle kommunen)
- Det er derfor interessant å se at problemstillinger som vi den gang var opptatt av fortsatt er aktuelle sett i et **eHelse** perspektiv

Hva kan et statsvitenskapelig perspektiv bidra til inn i eHelse debatten?

- Gitt de innleggene som jeg har hørt her i dag er jeg ikke i tvil om at statsvitenskapen kan bidra på en rekke områder, men at det viktigste bidraget kan oppsummeres ved å understreke at:
 - ***eHelse må sees på som endringsprosjekt***

eHelse som endringsprosjekt

- Jeg skal benytte mine resterende 15 min av denne innledningen til å underbygge denne påstanden
- Det vi vet både fra endringsledelseslitteraturen og den teknologifokuserte iverksettingslitteraturen, er at nærmere 70% av alle IKT/endringsprosjekter mislykkes
- Kanskje litt overraskende (sett i forhold til de store IKT prosjektene som har havarert den siste tiden i diverse statlige virksomheter) vet vi langt på vei hvorfor disse prosjektene mislykkes
- Allerede tilbake i 1998 publiserte Statskonsult rapporten «Erfaringer fra store statlige IT-Prosjekter» som oppsummerte lærdommene gjennom følgende punkter:

Store offentlige IT-prosjekter hvorfor går det så ofte galt?

- Prosjektet er ikke forankret i en oppdatert virksomhetsplan eller IT-strategi
- **Urealistiske mål og for høyt ambisjonsnivå – for lite fokus på gjennomføringsevne**
- Uklare organiserings- og ansvarsforhold
- **For store og omfattende systemer –leveransene ikke nok splittet opp mht. oppgaveløsning og ferdigstillestidspunkt**
- Mangelfull prosjektstyring og oppfølging, og mangelfull beredskap på avvikshåndtering
- **Kontrakter benyttes ikke som styringsredskap i den fortløpende prosjektgjennomføringen, og gjemmes bort i skuffen**

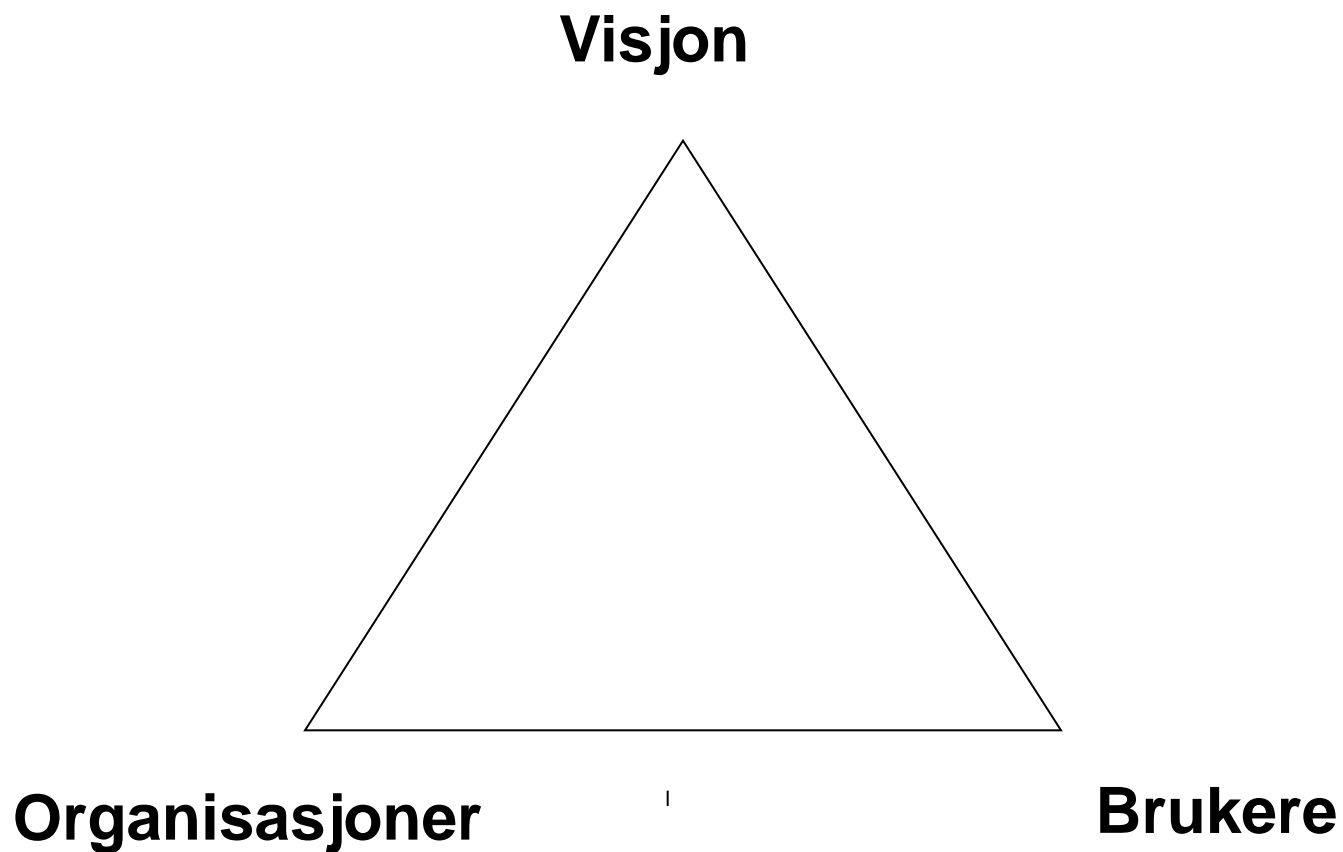
Hvorfor går det så ofte galt? (forts.)

- Planer og estimer baseres på mangelfullt grunnlag
- **For ensidig teknologifokus, undervurdering av organisasjons- og kompetanseutvikling**
- Feil ved teknologivalg gjøres ofte til et spørsmål om å ligge i forkant av utviklingen eller å benytte velprøvd teknologi
- **Mangelfull kompetanse spesielt på ledelsesnivå**
- Neglisjering av endringer i krav og nye forutsetninger for prosjektet underveis
- **Feil valg og lav oppmerksomhet omkring hva som kan gjøres av virksomheten og hva markedet bør levere (outsourcing). Ikke nok varsomhet ved kommersialisering.**

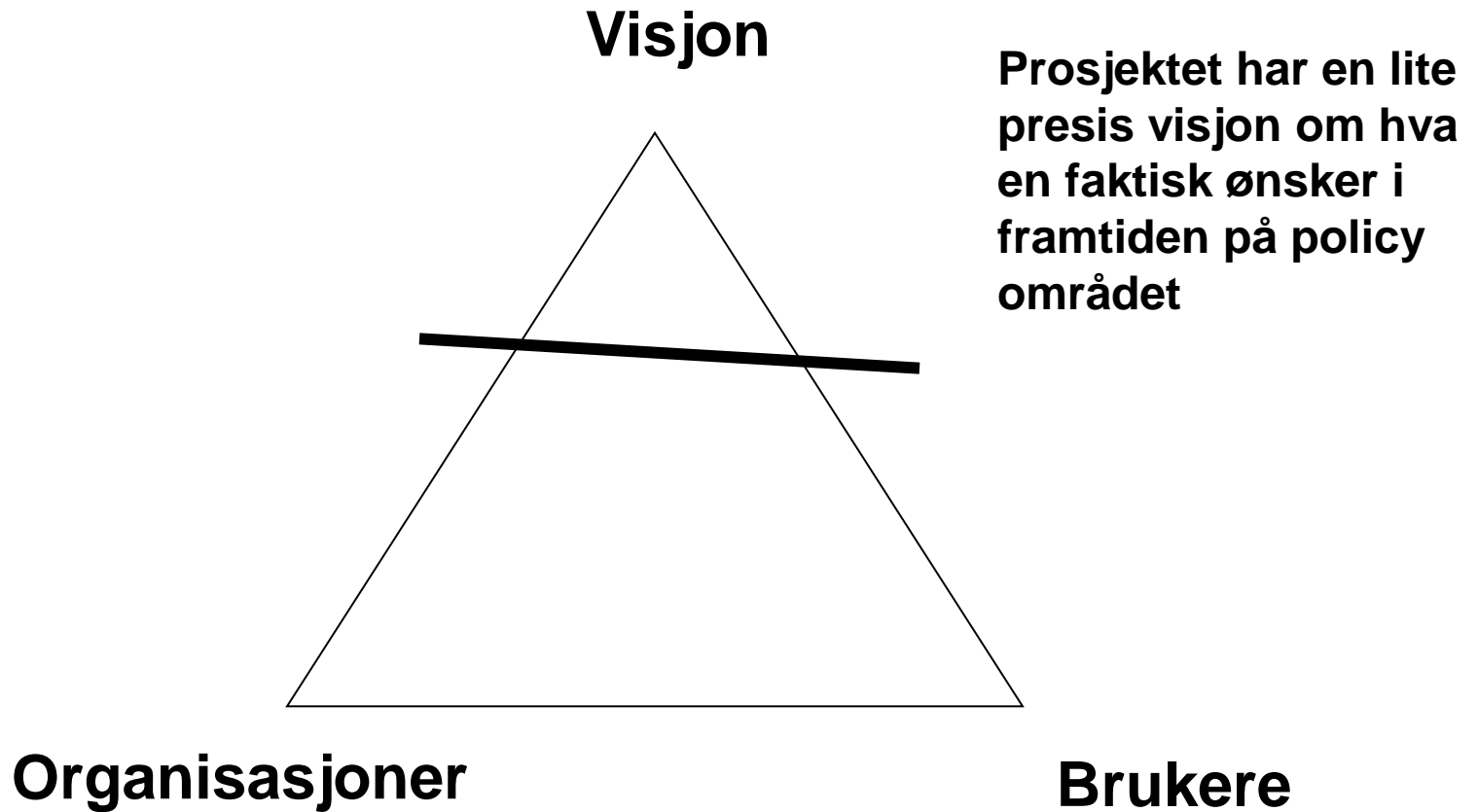
Vi kan komprimere Statskonsult sin tidløse oppsummering i følgende tre hovedpunkter knyttet til eHelse problematikken

- Relasjonen teknologi og **eHelse**: tre elementer:
 - **Visjon**: Ideer/oppfatninger om samfunnet/helse i fremtiden og den rolle teknologi (IKT) kommer til å spille
 - **Organisasjonen**: Finnes der en organisatorisk involvering og kompetanse som kan realisere visjonen/prosjektet?
 - **Brukere**: Forstår potensielle brukere teknologien og er der tilstrekkelig kunnskap og vilje til å ta i bruk nye tilbud?

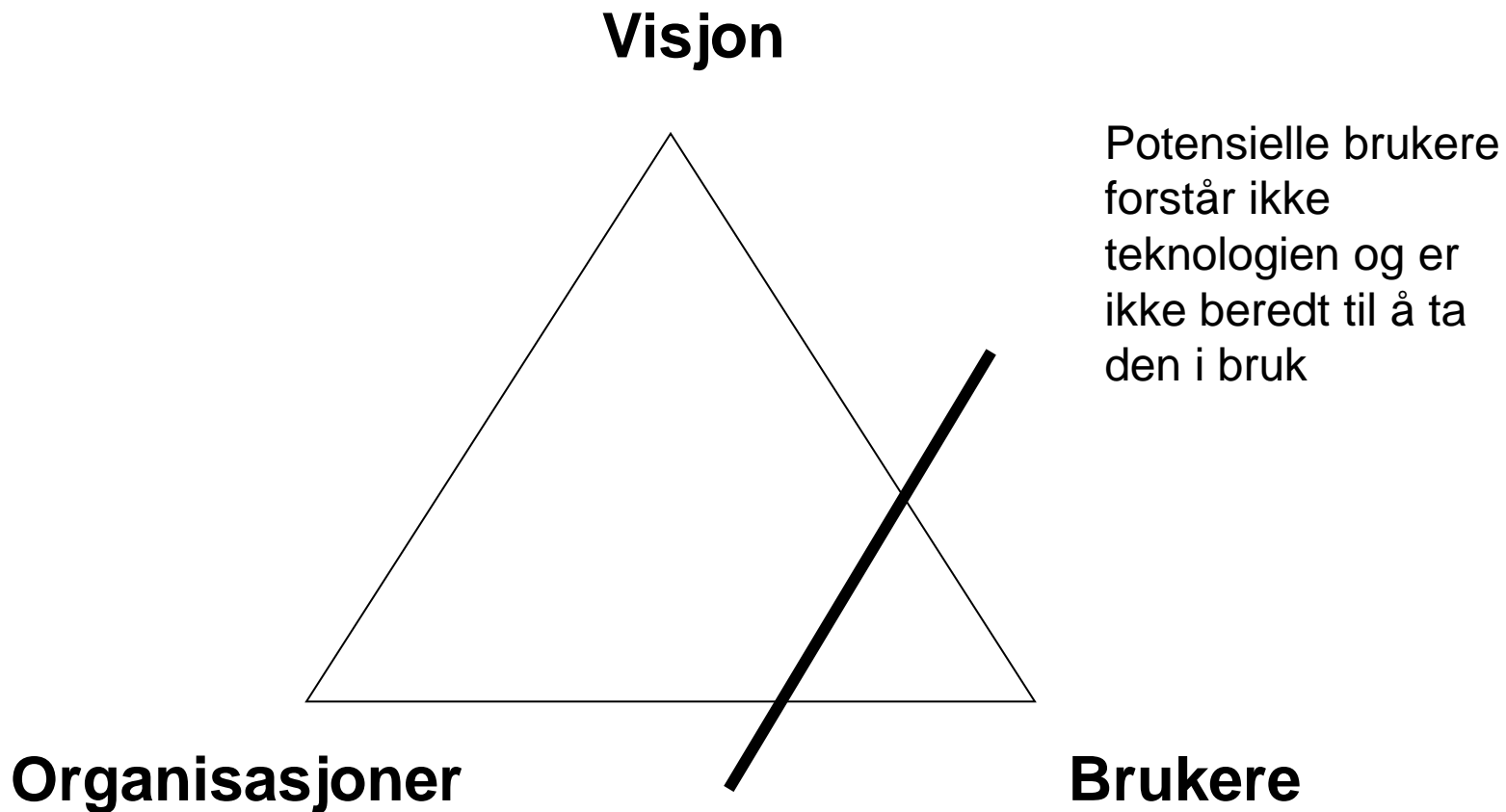
Figur 1 Teknologi – eHelse relasjonen

Figur 2 Teknologi – eHelse relasjonen

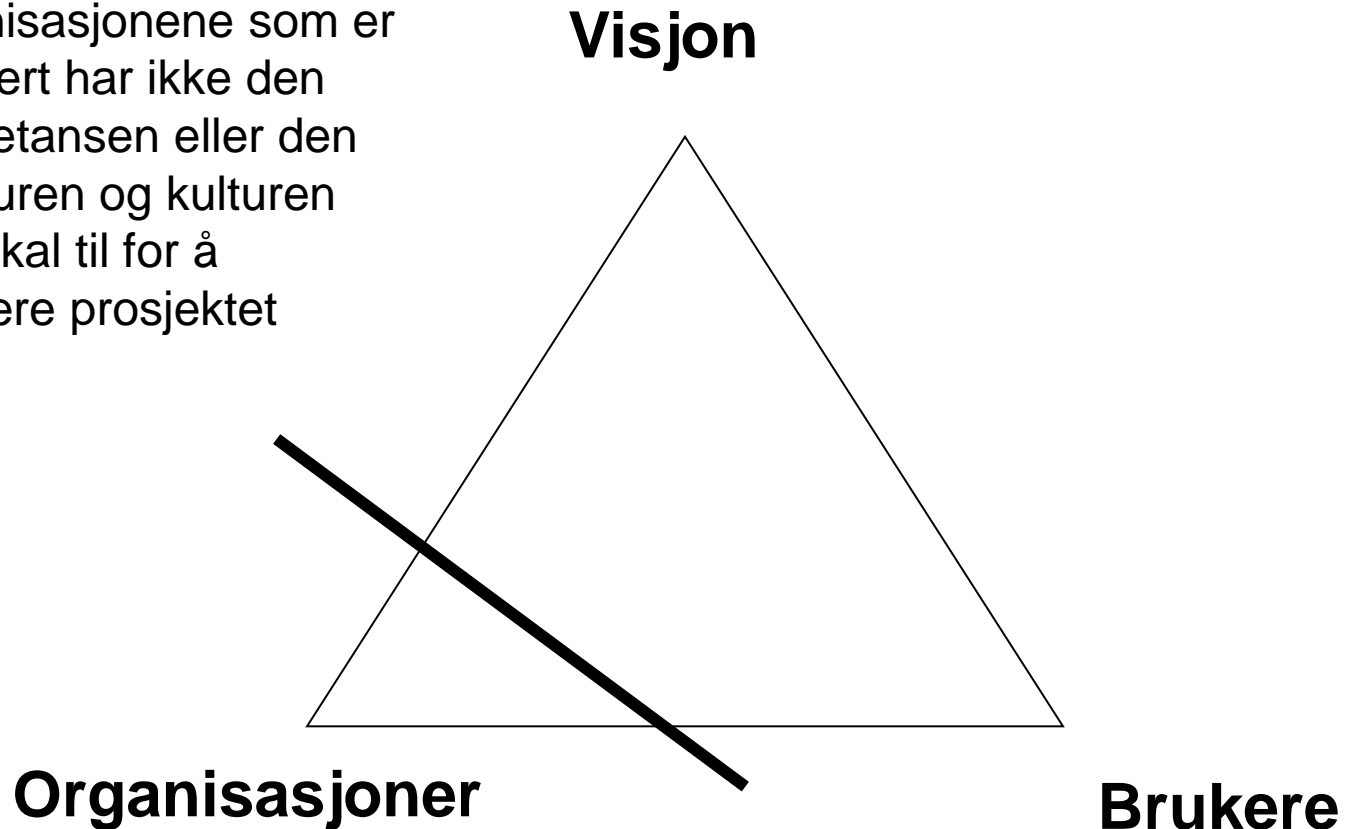

Figur 3 Teknologi – eHelse relasjonen

Figur 4 Teknologi – eHelse relasjonen

Organisasjonene som er involvert har ikke den kompetansen eller den strukturen og kulturen som skal til for å realisere prosjektet

Jeg skal forfølge den organisatoriske dimensjonen for å vise hvor komplekst det hele kan arte seg

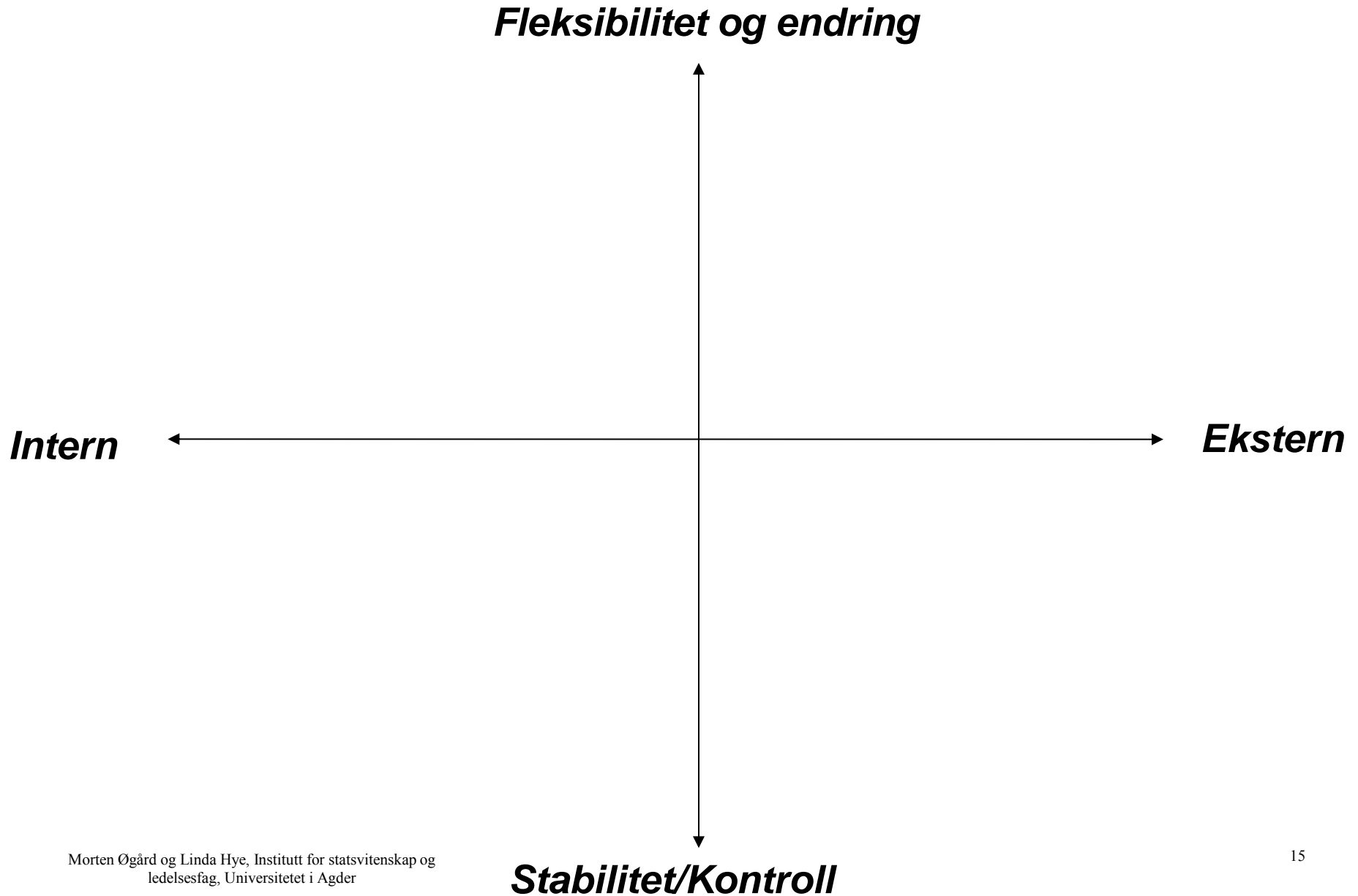
- Med fare for å overforenkle tror jeg ikke utfordringene knyttet til den organisatoriske dimensjonen ligger i hverken organisasjonsstrukturer (koordinerende mekanismer) eller selve **eHelse teknologien**.
- Utfordringer knytter seg heller til **organisasjonskulturen** i de organisasjonene som skal ta i bruk teknologien, samt den ledelsen som skal drive fram **endringsprosjektet eHelse**
- Jeg skal illustrere disse poengene ved hjelp av et pågående organisasjonskultur prosjekt som jeg leder ved EVU enheten ved UiA

Hvorfor er organisasjonskultur viktig?

Organisasjonskultur er med på å **styre adferd**.
Holder en organisasjon sammen
Viktig redskap ved endringer

«KULTUR SPISER STRUKTUR til lunsj»

Paradokser:

Kulturtyper

Fleksibilitet og diskresjon

Intern fokus
og
integrasjon

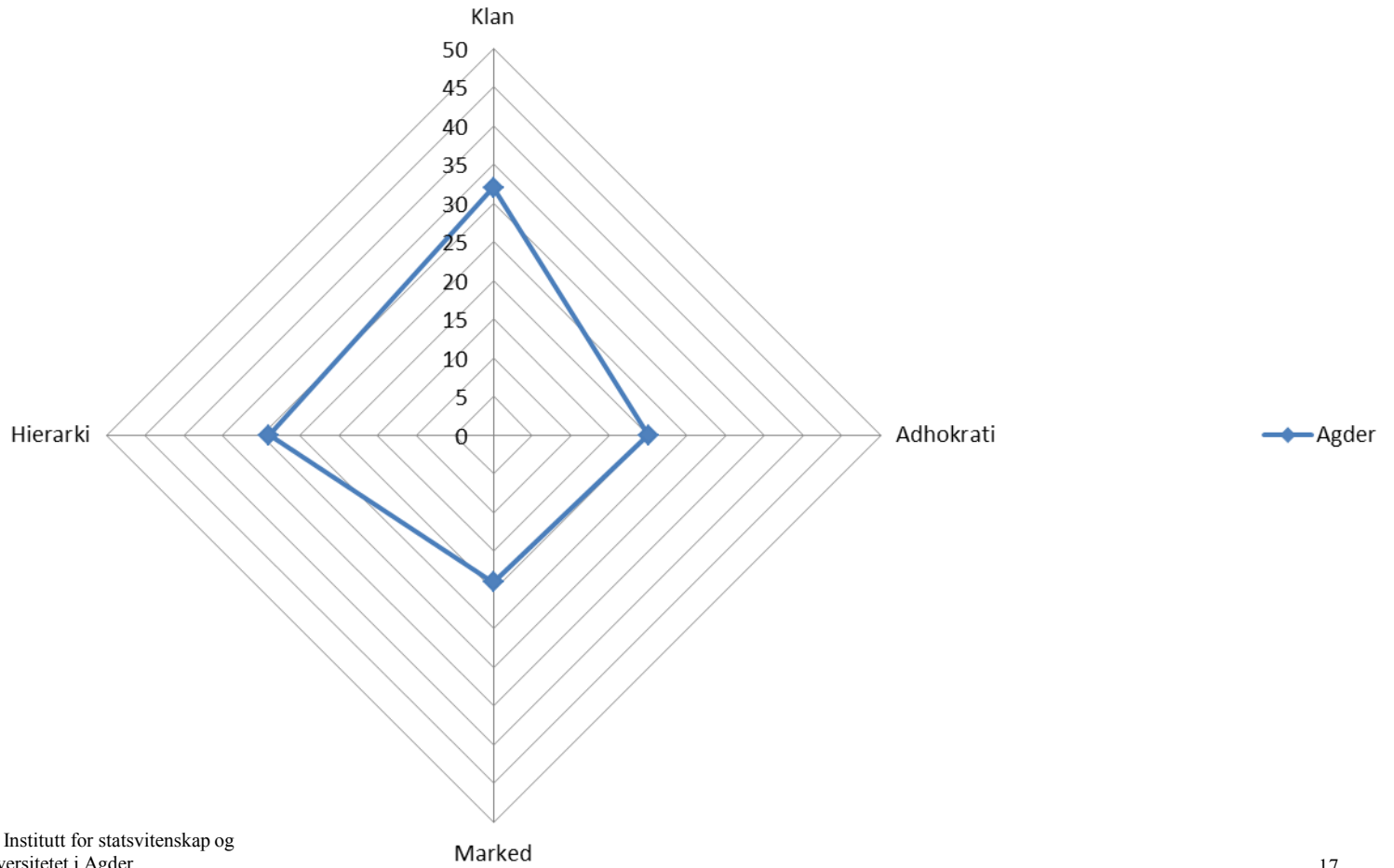
Klan Samarbeid	Adhokrati Skape
Hierarki Kontroll	Marked Konkurransen

Ekstern
fokus og
differensi-
ering

Stabilitet og kontroll

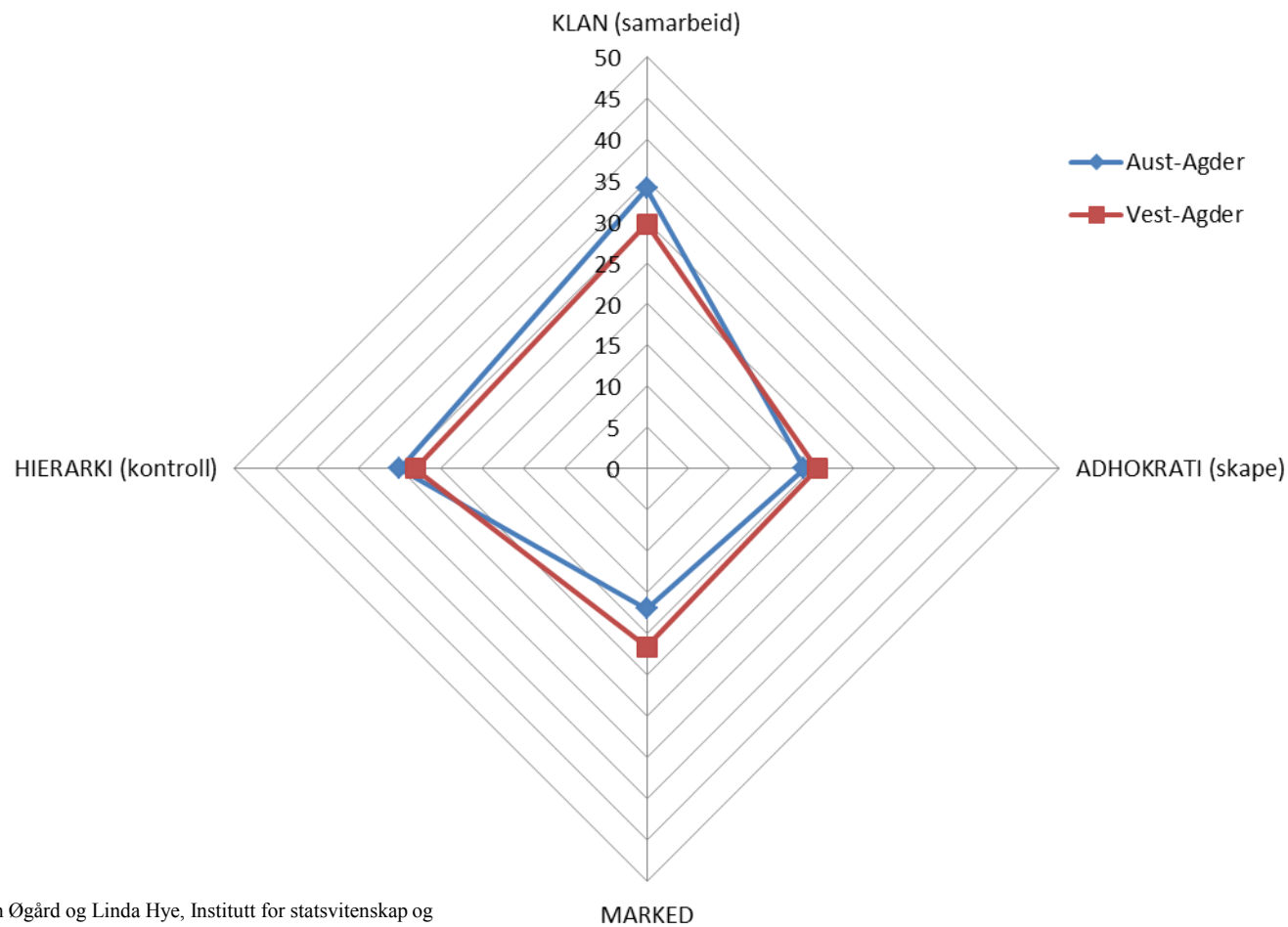
AGDER

	Agder
Klan	32
Adhokrati	20
Marked	19
Hierarki	29

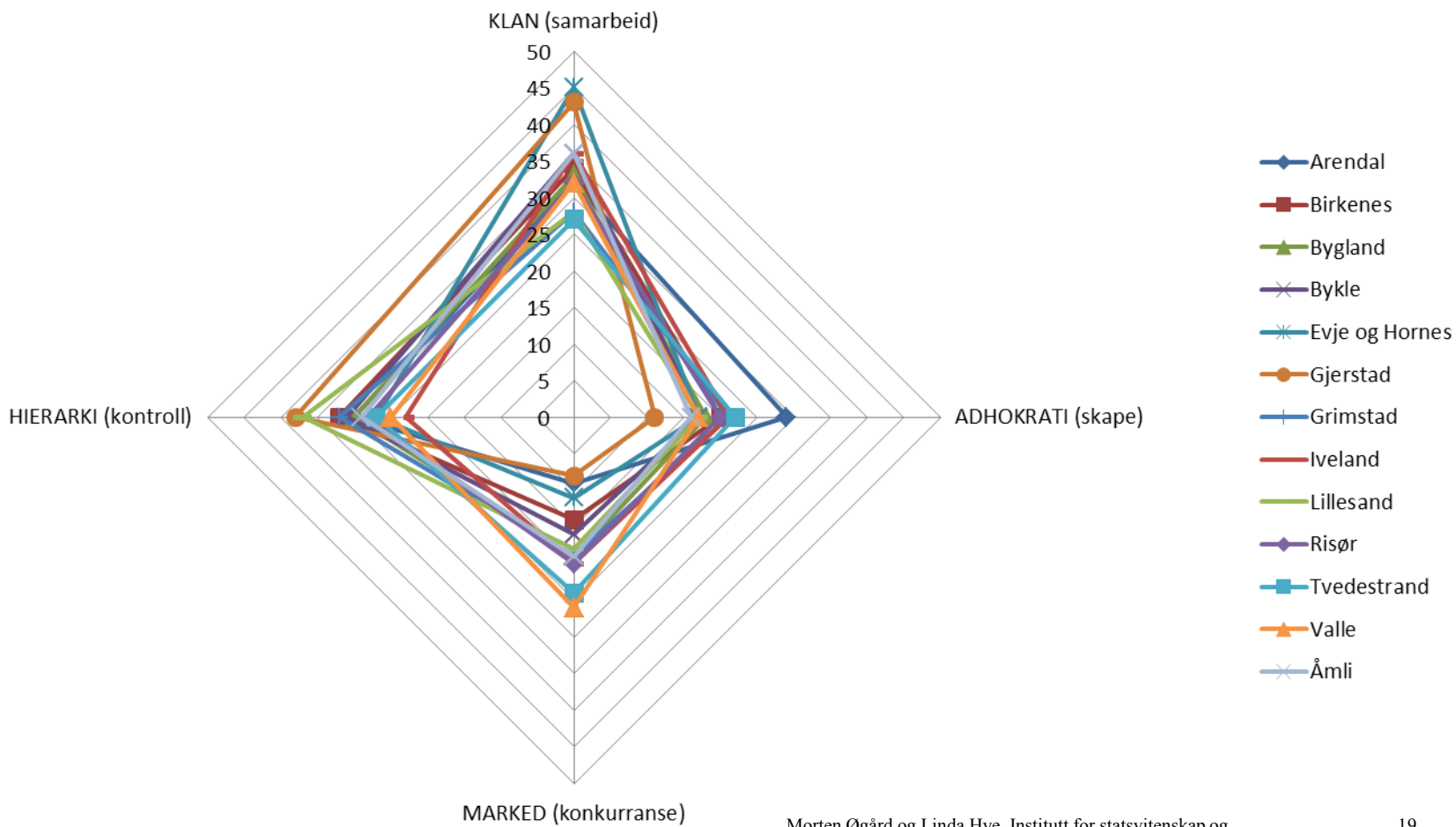
AUST-AGDER OG VEST-AGDER

	Aust Agder	Vest Agder
Klan	34	29
Adhokrati	19	21
Marked	17	22
Hierarki	30	28

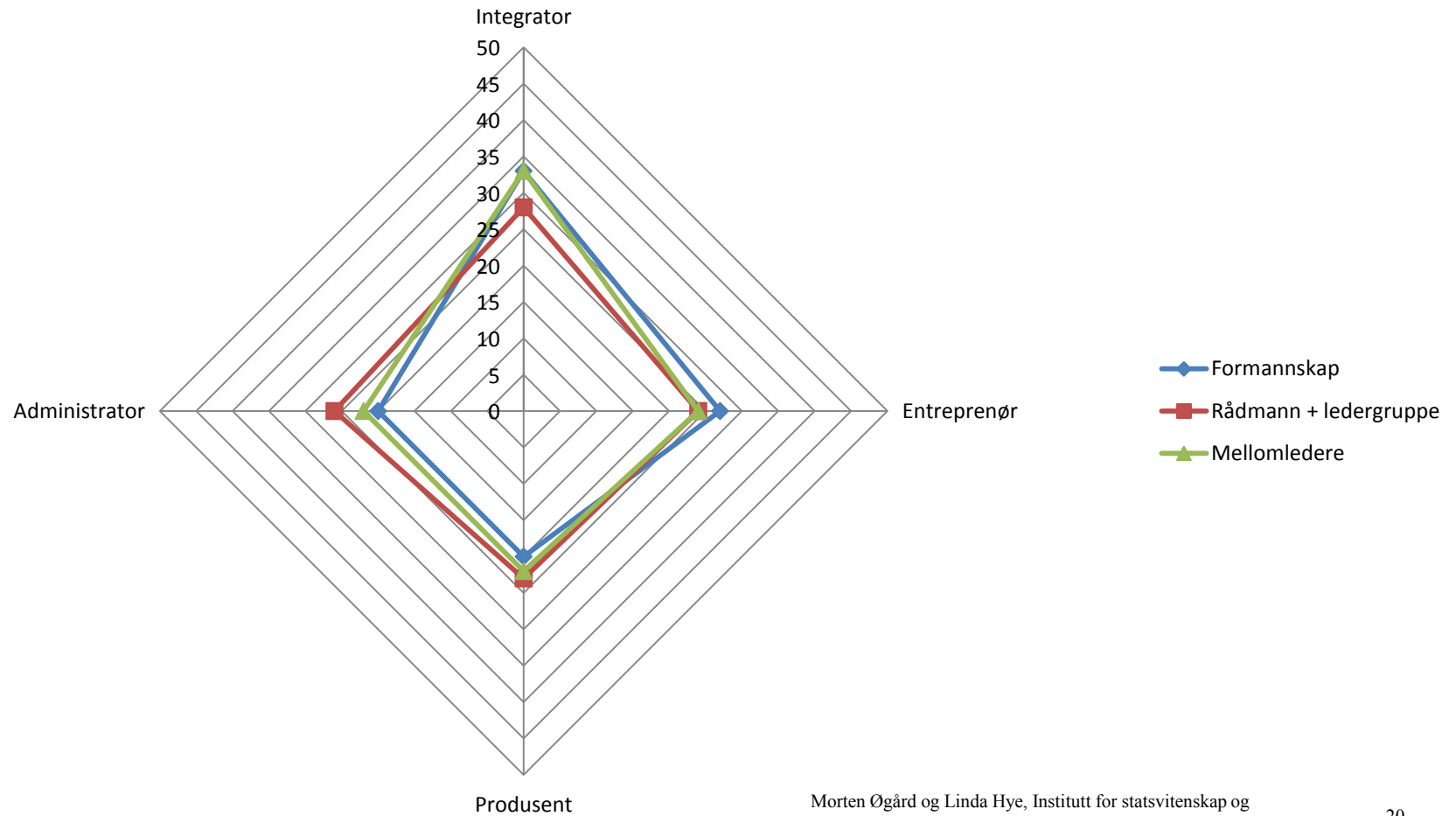
KOMMUNER AUST AGDER

	Arendal	Birkenes	Bygland	Bykle	Evje og Hornes	Gjerstad	Grimstad	Iveland	Lillesand	Risør	Tvedestrand	Valle	Åmli
KLAN (samarbeid)	32	34	33	36	45	43	28	36	28	32	27	32	36
ADHOKRATI (skape)	29	20	18	17	17	11	21	21	17	20	22	17	16
MARKED (konkurransse)	9	14	19	16	11	8	19	20	18	20	24	26	19
HIERARKI (kontroll)	30	32	30	31	27	38	32	23	37	28	27	25	29

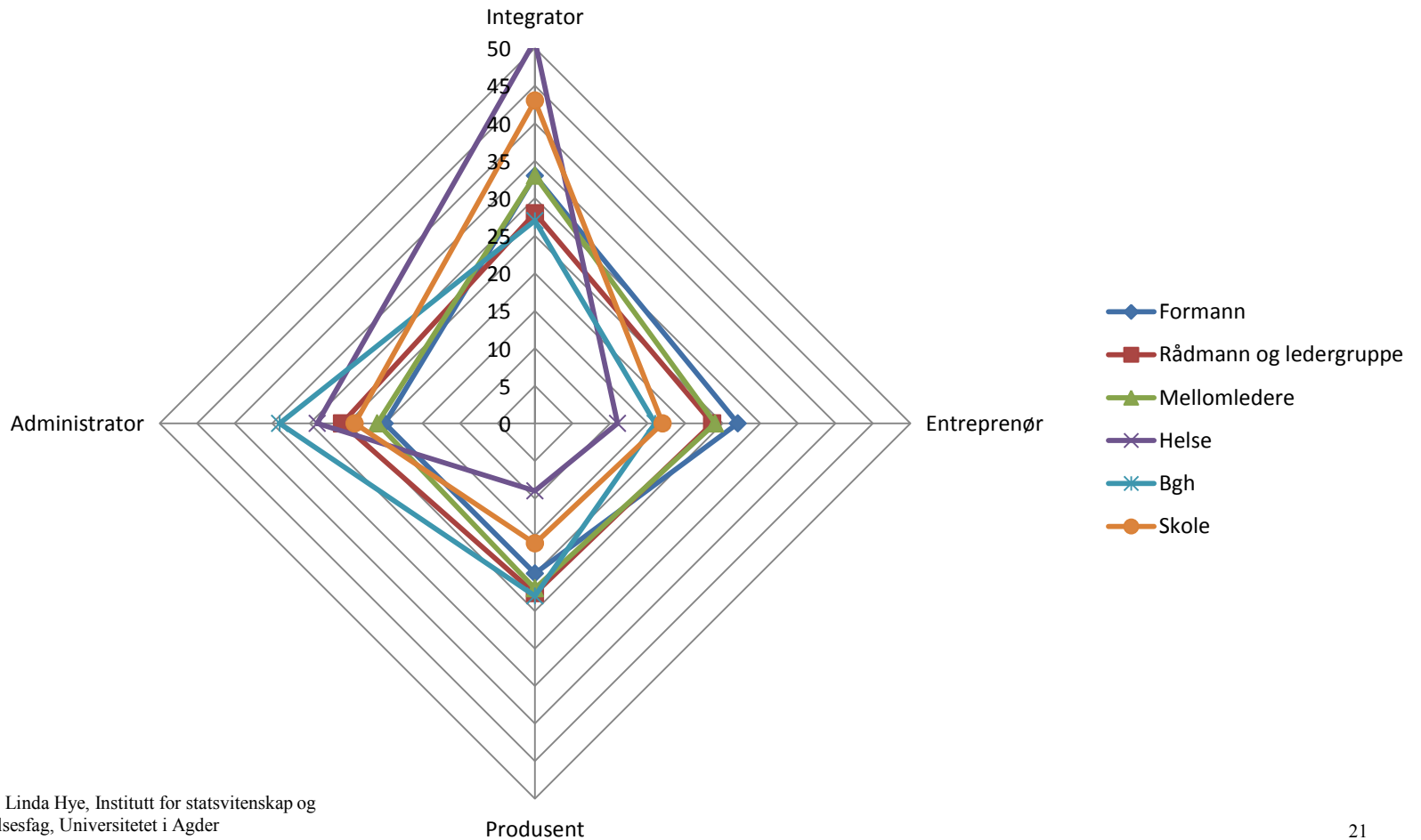
Lyngdal

Kulturtrekk	Formann- skap	Rådmann og ledergruppen	Mellom-ledere
Integrator/klan	33	28	33
Entreprenør/adhokrati	27	24	24
Produsent/marked	20	23	22
Administrator/hierarki	20	26	22

Lyngdal

	Formann	Rådmann og ledergruppe	Mellomledere	Helse	Bgh	Skole
Integrator	33	28	33	51	27	43
Entreprenør	27	24	24	11	16	17
Produsent	20	23	22	9	23	16
Administrator	20	26	21	29	34	24

Organisasjonskultur og ledelse

«det eneste virkelig viktige en leder gjør er å skape og administrere kultur...

...det som skiller en leder fra en god leder, er hans evne til å arbeid med kultur»

(Schein, 1987)

- Ledelse og kultur er m.a.o. tett koplet
- Spørsmålet blir dermed hvordan ledelse kan forstås og utøves?
 - På jakt etter den femte kompetanse

Figur 5 Mobiliseringsprosess og ledelse – den femte kompetansen

Prosess- element	Sette teknologi på dagsorden	Få teknologi på budsjettet	Finne teknologisk kompetanse	Etablere team	Utarbeide prosesstra- tegi
Ledelses- type	Entreprenør - ledelse	Administrativ ledelse	Produsent- ledelse	Integrasjons - ledelse	«Politisk» ledelse
Ledelses- fokus	«Ser muligheter»	«holder orden»	«Holder hjulene i gang»	«Flink med folk»	«Kjenner korridorene «Ris bak speilet»

Avslutning

- Ingen eHelse prosjekter kommer m.a.o. utenom organisasjonspolitikken og kulturen
- I tillegg handler det om å skape reell merverdi for samfunnet og enkeltbrukere (Added Public Value)